

การประเมินผลโครงการฝายน้ำงาม (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ
ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง
PROJECT EVALUATION OF NAMNGAO WEIR (BANPANTAI) AND IRRIGATION SYSTEM
OF PONGTAO SUBDISTRICT, NGAO DISTRICT, LAMPANG PROVINCE

ศักดิ์ชัย กุลสุวรรณ¹ และลักขณา ศิริวรรณ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University

E-mail. kornsak50@gmail.com¹

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินผลโครงการฝายน้ำงาม (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง 2) ศึกษาปัญหาการดำเนินงาน และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการให้มีประสิทธิภาพ การประเมินประยุกต์ใช้ตัวแบบ CIPP เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่คัดเลือกแบบเจาะจง 23 คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ชลประทาน ผู้บริหารท้องถิ่น 2) ผู้นำชุมชน และ 3) คณะกรรมการใช้น้ำ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลแบบสามเส้า และวิเคราะห์ข้อมูลประกอบเนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า 1) การประเมินผลโครงการ ประกอบด้วย (1) ด้านบริบท วัตถุประสงค์โครงการมีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาพื้นที่และสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐ โครงการมีความสอดคล้องกับการพัฒนาแหล่งน้ำตามแนวทางพระราชดำริ (2) ด้านปัจจัยนำเข้า งบประมาณ และข้อมูลข่าวสารเพื่อการจัดการเทคโนโลยี วัสดุ อุปกรณ์ และระยะเวลาดำเนินการมีความเหมาะสม (3) ด้านกระบวนการ การศึกษา การออกแบบ การมีส่วนร่วมหน่วยงานในท้องถิ่น การก่อสร้าง การติดตามและรายงานผลการดำเนินงานมีความเหมาะสม (4) ด้านผลผลิต แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภค (5) ด้านผลกระทบ เกษตรกรที่ทำการเกษตรในฤดูแล้งเพิ่มขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น 2) ปัญหาการดำเนินงานโครงการ ได้แก่ การแก้ไขปัญหาแบบแยกส่วน งบประมาณไม่เพียงพอ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อย การก่อสร้างระบบส่งน้ำไม่ครอบคลุมพื้นที่การแจ้งข้อมูลข่าวสารไม่ทั่วถึง และการบริหารจัดการขาดความต่อเนื่องหลังมีโครงการ 3) แนวทางการพัฒนาโครงการ ได้แก่ การวางแผนพัฒนาแหล่งน้ำทุกประเภท การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่หลากหลาย ปรับแผนการก่อสร้างให้สอดคล้องกับงบประมาณ การสื่อสาร การแจ้งข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ การประสานงานต้องมีแผนดำเนินการและปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ และการสร้างความต่อเนื่องในการบริหารจัดการทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และคณะกรรมการใช้น้ำ.

คำสำคัญ การประเมินผลโครงการ, ฝายน้ำงาม, ระบบส่งน้ำ

Abstract

The purposes of this research were to 1) Evaluate of the NamNgao weir (Banpantai) project and irrigation system of Pongtao Subdistrict, Ngao District, Lampang Province. 2) Analyze the operation problems of project and 3) to propose guidelines for project development to be more efficient and effective. The evaluation applied the CIPP+I model. This study was qualitative research. The key informants were selected by using purposive sampling and consisted of 23 respondents of 1) executives/officers of irrigation and executives of Subdistrict Administration Organization. 2) village headmen and 3) water sharing committee. The data was collected by applying structured interview and data analyzed by conducting content analysis.

The finding showed that: 1) the project evaluations consisted (1) context part; the objectives of the project are appropriate for the local problems and government policy. The implementations of the project are consistent with the development of water resources according to the royal initiative. The local problem of water shortages has expanded to a wider extent and is likely to increase. Therefore is an urgent need for the project. (2) input part; a supporting budget and management information are not sufficient for the project. personnel, technology, materials, equipment and operation time are suitable for the project. (3) process part; pre-feasibility study, detail design, participation of local agencies, monitoring and reporting results are appropriate for the project. Public participation was not enough for the project. (4) product part; water resources for agriculture and consumption in the area have increased. (5) impact part; farmers do more rainy season and dry season. Have better income and quality of life. 2) project management problems include; solving problems of modular water resource, insufficient budget. The public has little involvement in the design and not over the area. The construction of the irrigation system are not as planned. Public relations, news notification are not coordinated. There is a tendency for insufficient water supply in the dry season. Management lacks continuity after the project. 3) the guideline for improving the project are water resource development planning for the basin, other water agencies, there are a public relative plan for informing notification. Create a process for participation of various people to participate in the design. Adjust the construction plan in accordance with the budget support from government, both central regional and local. Including the creation of a continuous management process of the central government, provincial, local and water sharing committee.

Keywords: project evaluation, NamNgao weir, irrigation system

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่การเกษตรประมาณ 138 ล้านไร่ หรือร้อยละ 43 ของพื้นที่ประเทศ โดยมีพื้นที่ชลประทาน 32.75 ล้านไร่ หรือร้อยละ 23.7 ของพื้นที่การเกษตร จะเห็นได้ว่าพื้นที่การเกษตรกว่าร้อยละ

ละ 76 หรือประมาณ 105 ล้านไร่ เป็นพื้นที่การเกษตรนอกเขตชลประทานที่ต้องปลูกพืชโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำที่เป็นผลจากความผันแปรของสภาพลม ฟ้า อากาศ และในบางพื้นที่ยังมีสภาพทางกายภาพที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการลำเลียงน้ำจากแหล่งน้ำมาใช้ประโยชน์ด้วย การพัฒนาโครงการด้านแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกพืชหรือการชลประทาน นับว่าเป็นงานที่มีความสำคัญและมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยการช่วยให้เกษตรกรสามารถทำการเพาะปลูกพืชได้อย่างมั่นคงตลอดปี ในปัจจุบันมีพื้นที่ทำการเพาะปลูกนอกเขตชลประทาน ซึ่งต้องอาศัยเพียงน้ำฝนและน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นหลักทำให้พืชได้รับน้ำไม่สม่ำเสมอตามที่พืชต้องการ อีกทั้งความผันแปรเนื่องจากฝนตกไม่พอเหมาะกับความต้องการเป็นผลให้ผลผลิตที่ได้รับไม่ดีเท่าที่ควร

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยได้ประสบกับปัญหาการบริหารทรัพยากรน้ำในหลายด้านโดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายหลายฉบับ ถึงแม้รัฐบาลจะได้แต่งตั้งให้มีคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติทำหน้าที่ในการบูรณาการ และบริหารทรัพยากรน้ำอย่างเป็นระบบในทุกมิติแล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงมีความจำเป็นที่สมควรจะมีกฎหมายในการบูรณาการเกี่ยวกับการจัดสรร การใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู และการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ เพื่อให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถบริหารทรัพยากรน้ำให้มีความประสานสอดคล้องกันทุกมิติอย่างสมดุลและยั่งยืน ตลอดจนจัดให้มีองค์กรบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งในระดับชาติ ระดับลุ่มน้ำ และระดับองค์กรผู้ใช้น้ำ ซึ่งสะท้อนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อร่วมกันบริหารทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการบูรณาการบริหารทรัพยากรน้ำ การบริหารจัดการในภาวะน้ำแล้งและภาวะน้ำท่วมให้เกิดความเป็นเอกภาพ รวมถึงแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ที่ได้เผยแพร่ในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2562 มีสาระสำคัญประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านที่หนึ่ง การจัดการน้ำอุปโภคบริโภค ด้านที่สอง การสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต ด้านที่สอง การจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย ด้านที่สี่ การจัดการคุณภาพน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ด้านที่ห้า การอนุรักษ์ ฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมและป้องกันการพังทลายของดิน และด้านที่หก การบริหารจัดการ เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาทรัพยากรน้ำของประเทศ และให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามภารกิจหน้าที่ได้อย่างสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โครงการฝายน้ำถ่วง (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านปันใต้ ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อกักเก็บน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูก 4,000 ไร่ และเป็นแหล่งน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภค โดยกรมชลประทานได้เริ่มดำเนินงานโครงการเมื่อปี 2553 และก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อมีนาคม 2561 งบประมาณ 45,161,000 บาท ลักษณะโครงการเป็นฝายทดน้ำ มีความยาว 41.50 เมตร และความสูง 3.50 เมตร พร้อมระบบคลองส่งน้ำความยาว 4.1 กิโลเมตร ปัจจุบันโครงการดูแลรับผิดชอบโดยกรมชลประทานร่วมกับคณะกรรมการใช้น้ำฝายน้ำถ่วง สามารถส่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและพื้นที่การเกษตร ครอบคลุมพื้นที่รับประโยชน์ 3 ตำบล 10 หมู่บ้าน

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว การดำเนินงานโครงการฝายพร้อมระบบส่งน้ำ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากที่ต้องได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทสังคมและการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ดังนั้นเพื่อให้สามารถวิเคราะห์การดำเนินงานโครงการพัฒนาแหล่งน้ำประเภทฝายพร้อมระบบส่งน้ำได้อย่างต่อเนื่อง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำแนวคิดและวิธีการวิจัยประเมินผลเพื่อศึกษาวิจัยประเมินผลโครงการฝายพร้อมระบบส่งน้ำเป็นสารสนเทศในกระบวนการพัฒนาการดำเนินโครงการดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการประยุกต์ใช้ตัวแบบ CIPP+I ที่มีองค์ประกอบการประเมินโครงการ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ และด้วยคุณลักษณะประเภทของ

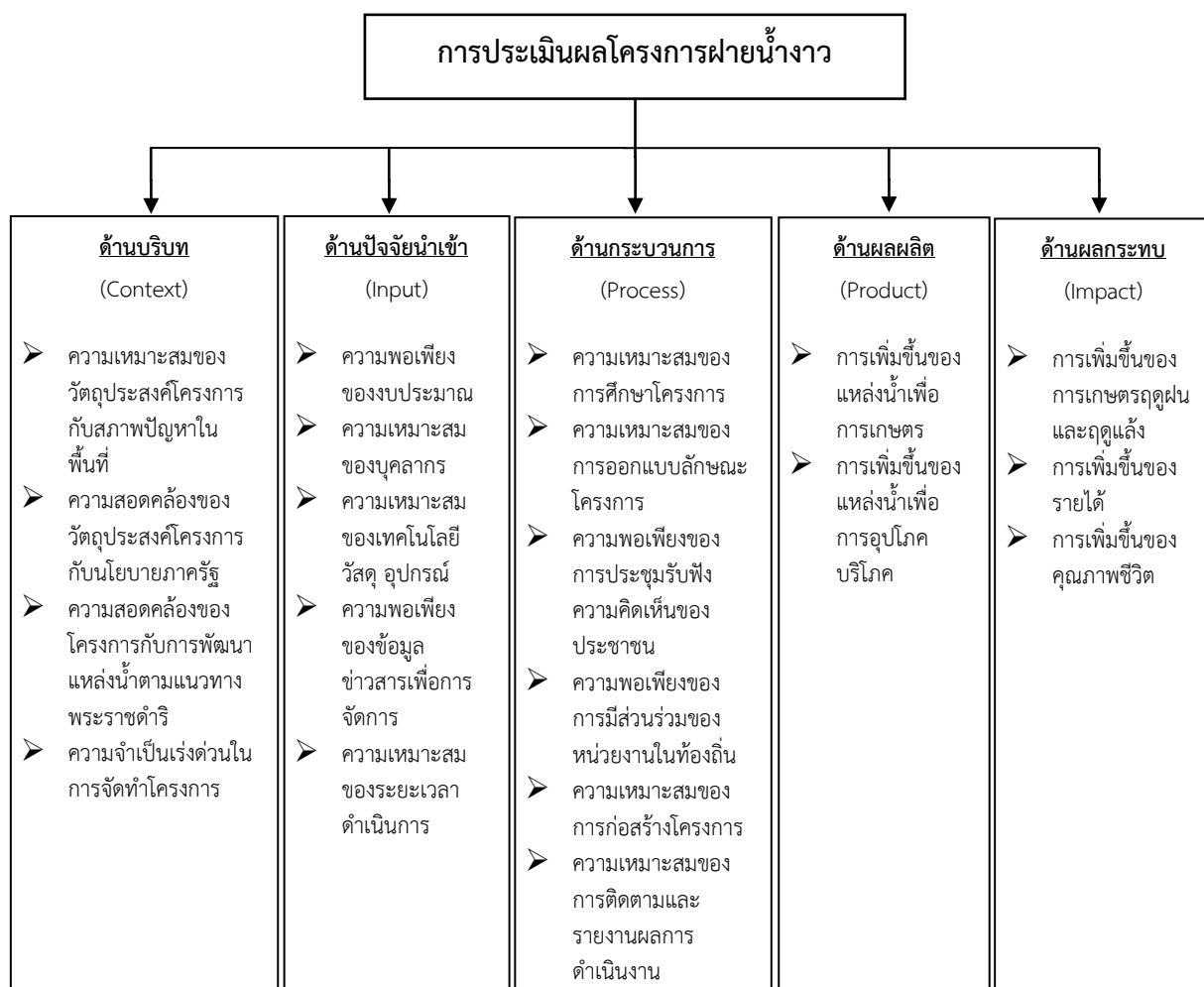
โครงการฝายพร้อมระบบส่งน้ำมีลักษณะเฉพาะนั้นจึงเป็นโครงการที่มีความจำเป็นต้องพัฒนาภูมิทัศน์ของกระบวนการและมีความเชื่อมโยงกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ผลจากการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในกระบวนการปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการฝายพร้อมระบบส่งน้ำของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์โครงการอันจะส่งผลให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการมีน้ำในการอุปโภคบริโภคและการเกษตรกรรมอย่างทั่วถึงและเพียงพอ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินผลโครงการฝายน้ำถาว (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง 2) เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานโครงการฝายน้ำถาว (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาโครงการฝายน้ำถาว (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดตามตัวแบบการประเมินของ Stufflebeam ที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับตัวแบบการประเมินเรียกว่า CIPP model ซึ่งย่อมาจาก Context Input Process และ Product ทั้งนี้ได้ให้ความหมายว่า การประเมินเป็นกระบวนการของการบรรยายการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจทางเลือกที่เหมาะสม โดยการประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศที่สำคัญมุ่งประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท (Context: C) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input: I) ด้านกระบวนการ (Process: P) และด้านผลผลิต (Product: P) รวมทั้งด้านผลกระทบ (Impact: I) ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นต่อเนื่องภายหลังมีการดำเนินงานโครงการ การวิจัยนี้ได้ประยุกต์ใช้ตัวแบบ CIPP+I เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยแสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการประยุกต์ใช้ตัวแบบ CIPP+I ในการประเมินผลการดำเนินงานโครงการทั้ง 5 ปีวิจัย คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานช่วงใดช่วงหนึ่งของโครงการ มีความพร้อม และเต็มใจให้ข้อมูลได้อย่างอิสระ ใช้การเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ชลประทาน ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการใช้น้ำ จำนวน 23 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์การประเมินผลการดำเนินงานโครงการฝายน้ำงาม (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ ประกอบด้วย

2.1 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นการดำเนินการที่มีต่อปัจจัย 5 ด้าน สำหรับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ชลประทาน และผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการ ได้แก่ 1) ด้านบริบท (Context) ประเด็นสัมภาษณ์เกี่ยวกับความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการต่อสภาพปัญหาในพื้นที่และนโยบายภาครัฐ การพัฒนาแหล่งน้ำตามแนวทางพระราชดำริ และความจำเป็นเร่งด่วนในการจัดทำโครงการ 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ประเด็นสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเหมาะสมหรือความเพียงพอของทรัพยากรต่อการดำเนินงานโครงการ 3) ด้านกระบวนการ (Process) ประเด็นสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเหมาะสมหรือความเพียงพอในส่วนของกิจกรรมต่อการดำเนินงานโครงการ 4) ด้านผลผลิต (Product) ประเด็นสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรมและอุปโภคบริโภค 5) ด้านผลกระทบ (Impact) ประเด็นสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของการเกษตรกรรมฤดูฝนและฤดูแล้ง รายได้ และคุณภาพชีวิต รวมทั้งปัญหาและแนวทางการพัฒนาโครงการ

2.2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นการดำเนินการที่มีต่อปัจจัย 4 ด้าน สำหรับผู้นำชุมชน และคณะกรรมการใช้น้ำ ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า 2) ด้านกระบวนการ 3) ด้านผลผลิต และ 4) ด้านผลกระทบ ตลอดทั้งปัญหาและแนวทางการพัฒนาโครงการ

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการตามกรอบแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสาร (documentary study) จากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ และวิเคราะห์นโยบาย แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การบริหารจัดการน้ำตามแนวทางพระราชดำริ การพัฒนาแหล่งน้ำที่เกี่ยวกับการประเมินโครงการ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

3.2 จัดทำแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการ จำนวน 23 คน

3.3 ดำเนินการลงพื้นที่และสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การประเมินผลโครงการฝายน้ำงาม (บ้านปันใต้) ทำการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล โดยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ได้แก่ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) โดยการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มาจากสถานที่หรือแหล่งข้อมูลต่างกัน บุคคลเปลี่ยนไป ข้อมูลที่ได้

มีแตกต่างกันหรือไม่ ซึ่งการตรวจสอบแหล่งของข้อมูล ได้แก่ แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล และ 2) การตรวจสอบด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีการที่ต่างกัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตในพื้นที่ภาคสนาม พร้อมทั้งศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องการประเมินผลโครงการฝายน้ำถ่วง (บ้านปันใต้) โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงการ การศึกษาเอกสาร และหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

ผลการวิจัย

1. การประเมินผลโครงการฝายน้ำถ่วง (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง

1) ด้านบริบท โครงการฝายน้ำถ่วง (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ พบว่า วัตถุประสงค์โครงการมีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาในพื้นที่สามารถเก็บกักน้ำและช่วยบรรเทาความเดือดร้อนให้กับประชาชน จากปัญหาการขาดแคลนน้ำทั้งฤดูฝนและฤดูแล้งและยังเป็นแหล่งน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคในพื้นที่ วัตถุประสงค์โครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐ ตามนโยบายการรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรและการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและด้านการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ และยังเห็นว่าการดำเนินการของโครงการมีความสอดคล้องกับการพัฒนาแหล่งน้ำตามแนวทางพระราชดำริ

2) ด้านปัจจัยนำเข้า การดำเนินการโครงการฝายน้ำถ่วง (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ พบว่างบประมาณไม่เพียงพอกับโครงการ บุคลากรมีความเหมาะสมกับโครงการ ส่วนเทคโนโลยี วัสดุ อุปกรณ์ มีความเหมาะสมกับโครงการ และระยะเวลาดำเนินการมีความเหมาะสมกับการดำเนินการโครงการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงหลังมีโครงการ

3) ด้านกระบวนการ การศึกษาโครงการและการออกแบบลักษณะโครงการมีความเหมาะสมกับโครงการสอดคล้องกับสภาพปัญหาพื้นที่ สภาพภูมิประเทศ และชุมชนการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน กลุ่มผู้บริหากับกลุ่มผู้นำชุมชนได้มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งกลุ่มผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ชลประทานและผู้บริหารท้องถิ่นมีความเห็นว่าการประชุมฟังความคิดเห็นของประชาชนได้ดำเนินงานอย่างพอเพียงสอดคล้องกับกระบวนการดำเนินงานและงบประมาณที่ได้รับของโครงการ ส่วนกลุ่มผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นว่าการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนยังมีความไม่พอเพียง การประชาสัมพันธ์ การแจ้งข้อมูลข่าวสาร และการประสานงานยังไม่ทั่วถึง การมีส่วนร่วมของหน่วยงานในท้องถิ่นมีความพอเพียงกับโครงการซึ่งได้เข้ามามีส่วนร่วมตามขั้นตอนหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง การก่อสร้างโครงการยังมีความไม่เหมาะสมกับโครงการไม่สามารถดำเนินการให้เสร็จตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ส่วนการติดตามและรายงานผลการดำเนินงานมีความเหมาะสมกับโครงการ เป็นไปตามลักษณะของขั้นตอนการดำเนินงานในแต่ละช่วงของโครงการ

4) ด้านผลผลิต เมื่อได้ดำเนินการโครงการฝายน้ำถ่วงบ้านปันใต้แล้วเสร็จ พบว่า แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่เพิ่มขึ้น ปริมาณน้ำที่กักเก็บได้มากขึ้นและสามารถนำไปใช้เพื่อการเกษตรได้ทั้งฤดูฝนและฤดูแล้ง ส่วนแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในพื้นที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้มีปริมาณน้ำกักเก็บสำรองได้มากขึ้น

5) ด้านผลกระทบ ภายหลังมีโครงการฝายน้ำถ่วงบ้านปันใต้แล้ว พบว่า การเกษตรฤดูฝนและฤดูแล้งในพื้นที่โครงการเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิมจากการที่มีปริมาณน้ำมากขึ้นและมีความพอเพียงต่อการเพาะปลูก และเมื่อมีแหล่งน้ำมากขึ้นปริมาณต้นทุนเพิ่มขึ้นทำให้กิจกรรมในการเพาะปลูกสามารถทำได้อย่างต่อเนื่องและมีผลผลิตดี

เป็นผลให้การเพิ่มขึ้นของรายได้ของเกษตรกรในพื้นที่โครงการเพิ่มขึ้น ทำให้ไม่ต้องออกจากพื้นที่ภูมิลำเนาเพื่อไปหารายได้เพิ่มจากต่างพื้นที่ มีส่วนช่วยให้สมาชิกของครอบครัวได้อยู่พร้อมหน้ากัน สร้างความอบอุ่น และสุขภาพจิตดีให้กับครอบครัวส่งผลให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่โครงการเพิ่มขึ้น

2. การศึกษาปัญหาการดำเนินงานโครงการฝายน้ำถ่วง (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ ตำบลปลงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง

1) ด้านบริบท การแก้ไขปัญหาแหล่งน้ำดำเนินการแบบแยกส่วน เป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะพื้นที่ไม่ได้ พิจารณาองค์ประกอบรวมทั้งลุ่มน้ำ ซึ่งอาจจะเกิดผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาในภาพรวมของพื้นที่ลุ่มน้ำ

2) ด้านปัจจัยนำเข้า งบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานทำให้เกิดกิจกรรมหรือขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการขาดความต่อเนื่อง เกิดความล่าช้าไม่สอดคล้องตามแผนงาน ไม่สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศในช่วงฤดูฝนทำให้ไม่สามารถทำงานได้ตามแผนที่กำหนดไว้

3) ด้านกระบวนการ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการออกแบบลักษณะโครงการยังไม่ทั่วถึง มีจำนวนน้อย และไม่ครอบคลุมพื้นที่ การก่อสร้างระบบส่งน้ำไม่เป็นไปตามที่ออกแบบไว้ ไม่สอดคล้องตรงตามความต้องการใช้น้ำของเกษตรกร นอกจากนี้ยังพบว่าการประชาสัมพันธ์ การแจ้งข้อมูลข่าวสารและการประสานงานยังไม่ทั่วถึง มีประชาชนที่สนใจและไม่ได้เข้าร่วมรับฟังข้อมูลโครงการอีกจำนวนมาก

4) ด้านผลผลิต ปริมาณน้ำแนวโน้มมีไม่เพียงพอช่วงฤดูแล้ง จากปริมาณน้ำที่เก็บกักในช่วงฤดูแล้งได้ไม่มาก และจากสภาพปัจจุบันการขยายตัวของชุมชนมีประชากรเพิ่มขึ้นมาก ส่งผลให้มีความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร และการอุปโภคบริโภคมากขึ้น ปริมาณน้ำยังไม่มั่นคงและอาจก่อให้เกิดปัญหาการแย่งน้ำเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ในอนาคต

5) ด้านผลกระทบ การบริหารจัดการขาดความต่อเนื่องภายหลังมีโครงการ เจ้าหน้าที่และคณะกรรมการใช้น้ำ ไม่ได้มีการดำเนินงานกันอย่างจริงจัง ขาดการประสานงาน ขาดความต่อเนื่องการติดตามผลการดำเนินงาน และขาดการส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ

3. แนวทางการพัฒนาโครงการฝายน้ำถ่วง (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ ตำบลปลงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง

1) ด้านบริบท การแก้ไขปัญหาแหล่งน้ำดำเนินการแบบแยกส่วน ควรมีการวางแผนพัฒนาแหล่งน้ำทั้งระบบลุ่มน้ำ

2) ด้านปัจจัยนำเข้า งบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน ควรมีการขอสนับสนุนงบประมาณจากหลาย ๆ หน่วยงานร่วมกัน

3) ด้านกระบวนการ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการออกแบบลักษณะโครงการจำนวนน้อยควรสร้างกระบวนการที่หลากหลาย ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระหว่างการออกแบบโครงการ การก่อสร้างระบบส่งน้ำไม่เป็นไปตามที่กำหนดควรปรับแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการสนับสนุนงบประมาณทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นร่วมกัน ส่วนเรื่องการประชาสัมพันธ์ การแจ้งข้อมูลข่าวสาร และการประสานงานยังไม่ทั่วถึงควรสร้างกระบวนการสื่อสาร การแจ้งข้อมูลข่าวสาร และการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์

4) ด้านผลผลิต ปริมาณน้ำแนวโน้มมีไม่พอเพียงช่วงฤดูแล้ง ควรมีการพัฒนาแหล่งน้ำประเภทอื่น ๆ เพื่อเสริมน้ำต้นทุน

5) ด้านผลกระทบ การบริหารจัดการภายหลังมีโครงการขาดความต่อเนื่องด้านการบริหารจัดการขององค์กรและการดำเนินงานของโครงการ ควรหาแนวทางสร้างกระบวนการให้มีความต่อเนื่องในการบริหารจัดการองค์กรและการดำเนินงานของโครงการ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และคณะกรรมการใช้น้ำ

อภิปรายผล

1. ในด้านบริบท ในภาพรวมการดำเนินงานมีความเหมาะสมสอดคล้องกับโครงการ ซึ่งโครงการฝายน้ำาว (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการไว้เพื่อเป็นแหล่งน้ำสำหรับการเกษตรในฤดูฝนและฤดูแล้ง ตลอดจนการอุปโภคบริโภค เป็นการแก้ไขปัญหาที่ประชาชนต้องประสบการขาดแคลนน้ำเพื่อการเพาะปลูกและอุปโภคบริโภคทั้งสองฤดูกาล จะเห็นว่าวัตถุประสงค์โครงการมีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาในพื้นที่ และยังพบว่าวัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างความเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายการพัฒนา คือ การพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติและความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันอย่างบูรณาการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกันมีการสร้างสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน นอกจากนี้วัตถุประสงค์ของโครงการยังสอดคล้องกับแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 เรื่องการจัดการน้ำอุปโภคบริโภค ซึ่งมีเป้าประสงค์คือ จัดหาน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคบริโภคให้แก่ชุมชนครบทุกหมู่บ้านหรือทุกครัวเรือน ชุมชนเมือง แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ และพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ รวมทั้งการจัดหาแหล่งน้ำสำรองในพื้นที่ซึ่งขาดแคลนแหล่งน้ำต้นทุน การดำเนินโครงการมีความสอดคล้องกับการพัฒนาแหล่งน้ำตามแนวทางพระราชดำริ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับคู่มือกระบวนการปฏิรูปของพระราชทานพระมหากษัตริย์ คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2553) ที่มีหลักเกณฑ์และสาระสำคัญ ๆ คือ การพัฒนาแหล่งน้ำต้องเกิดจากปัญหาความเดือดร้อนความต้องการของประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ โดยต้องวิเคราะห์ถึงสาเหตุและปัญหาของประชาชน มีข้อมูลประกอบเพื่อชี้ให้เห็นถึงสภาพปัญหา ไม่ขัดแย้งต่อกฎหมาย ไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง มีรูปแบบที่เหมาะสมกับรายละเอียดของภูมิประเทศสังคมของพื้นที่ และประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการตั้งแต่ต้น และเป็นผู้รับประโยชน์ที่เกิดขึ้นเนื่องจากปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภคมีแนวโน้มขยายเป็นวงกว้างมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน การแก้ไขปัญหาในพื้นที่จึงมีความเร่งด่วนในการจัดทำโครงการ

2. ด้านปัจจัยนำเข้า ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับหนึ่ง โดยด้านงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการยังไม่พอเพียงในขั้นตอนของการก่อสร้างคลองส่งน้ำ ส่งผลให้ระบบส่งน้ำยังใช้การได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ ด้านบุคลากรมีความเหมาะสมกับโครงการเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญ ประสบการณ์ของแต่ละขั้นตอนและมีจำนวนที่เหมาะสมเพียงพอต่อการดำเนินงานของโครงการ ด้านเทคโนโลยี วัสดุ อุปกรณ์ มีความเหมาะสมกับโครงการ โดยได้นำมาใช้สนับสนุนอำนวยความสะดวกเพื่อการดำเนินงานโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเป็นเทคโนโลยีที่ทันสมัยมีความถูกต้องระดับสูง วัสดุอุปกรณ์ก็มีคุณภาพ ขนาด และคุณลักษณะที่เหมาะสมกับกิจกรรมของโครงการ ด้านระยะเวลาดำเนินการมีความเหมาะสมกับโครงการ โดยระยะเวลาดำเนินงานของโครงการมีความสอดคล้องกับขั้นตอนกิจกรรมต่างๆ ไม่ใช้เวลามากหรือน้อยเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวิณา วาระกุล (2558) ที่ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการสร้างฝายชะลอน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่า โครงการฝายชะลอน้ำประสบผลสำเร็จและมีความเหมาะสมในระดับมาก โดยปัจจัยส่วนหนึ่งที่มีผลต่อโครงการ ได้แก่

เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลมีความรู้ ความรับผิดชอบ มีศักยภาพ และความสามารถในการจัดทำโครงการ และมีความพร้อมในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน รวมถึงช่วงเวลาที่เหมาะสมในการดำเนินการ มีความเหมาะสมกับโครงการ ส่วนด้านข้อมูลข่าวสารเพื่อการจัดการ กลุ่มผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ชลประทานและผู้บริหารท้องถิ่นกับกลุ่มผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ชลประทานและผู้บริหารท้องถิ่นมีความเห็นว่าข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ มีความพอเพียงสำหรับเป็นข้อมูลพิจารณาตัดสินใจเพื่อจัดการในประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนกลุ่มผู้นำชุมชนมีความเห็นว่าข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลตัดสินใจยังมีค่อนข้างน้อย ไม่พอเพียงและไม่สอดคล้องกับการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ

3. ด้านกระบวนการ ในภาพรวมมีความเหมาะสมและพอเพียงกับโครงการระดับหนึ่ง การศึกษาโครงการมีความเหมาะสมกับการดำเนินงานโครงการซึ่งได้มีการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และได้ศึกษาถึงสภาพปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน สภาพสังคม สภาพภูมิประเทศ สภาพแหล่งน้ำ สภาพการเกษตร การใช้น้ำ งบประมาณ ผลประโยชน์และผลกระทบต่าง ๆ การวิจัยนี้สอดคล้องกับคู่มือการวางแผนการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อชุมชนหรือชนบท ซึ่งสอดคล้องกับ**กรมชลประทาน (2559)** ที่กล่าวว่าการดำเนินการออกแบบโครงการในขั้นตอนการกำหนดที่ตั้งอาคารห้วยงาน อาคารประกอบของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ การกำหนดรูปแบบและชนิดอาคารที่เหมาะสมต้องให้สอดคล้องกับสภาพข้อมูล สภาพสิ่งแวดล้อม และวัตถุประสงค์ของโครงการตามที่กำหนด ส่วนผู้นำชุมชนเห็นว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการออกแบบลักษณะโครงการมีจำนวนน้อยและไม่ครอบคลุมพื้นที่โครงการ ซึ่งอาจจะทำให้ได้รับข้อมูลที่ไม่เพียงพอ ประกอบกับสภาพพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงไป และควรสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่หลากหลาย ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมระหว่างการออกแบบลักษณะโครงการให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ในปัจจุบันมากที่สุด การประชุมรับความคิดเห็นของประชาชน หน่วยงานภาครัฐได้ดำเนินการประชุมแบ่งเป็นสามช่วงระยะเวลา คือ ช่วงระยะเวลาก่อนการก่อสร้างเพื่อรับฟังสภาพปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการแก้ไขปัญหา ช่วงระยะเวลาระหว่างการก่อสร้างเพื่อรับฟังปัญหาและอุปสรรคช่วงการก่อสร้างและแก้ไขใน การปฏิบัติงาน และช่วงระยะเวลาก่อนการก่อสร้างโครงการเพื่อร่วมวางแผนการบริหารจัดการน้ำให้แก่พื้นที่การเกษตรร่วมกัน ซึ่งผู้นำชุมชนมีความเห็นว่าการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนยังไม่พอเพียงเหมาะสมกับโครงการ มีความเห็นว่าการประชุมรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะกับโครงการค่อนข้างน้อยและขาดความต่อเนื่อง ประกอบกับระยะเวลาของการดำเนินงานโครงการแต่ละช่วงต้องใช้เวลาหลายเดือน ประชาชนมีความสนใจต้องการอยากรู้ความก้าวหน้าผลการดำเนินงานของโครงการบางช่วงจึงขาดการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่กับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งการวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ**สุธรรมมา จันทรา (2556)** ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการทรัพยากรน้ำจากโครงการชลประทานแม่น้ำชี กรณีศึกษาโครงการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านกุดแซ่ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่ส่งผลกระทบต่อโครงการประกอบด้วย ปัญหาการเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผน การแสดงความคิดเห็น ปัญหาการไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร ปัญหาการขาดความร่วมมือและการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเกษตรกรในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการร่วมกันส่วนการมีส่วนร่วมของหน่วยงานในท้องถิ่น มีความพอเพียงกับโครงการโดยมีเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานในพื้นที่และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง ร่วมลงตรวจสอบสภาพพื้นที่ ร่วมประชุมรับฟังข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะของประชาชน ร่วมช่วยแก้ไขปัญหาอุปสรรคในระหว่างการก่อสร้าง และร่วมวางแผนการบริหารจัดการน้ำ ส่วนการก่อสร้างโครงการมีความเหมาะสมกับโครงการ ซึ่งมีความเห็นที่แตกต่างกันระหว่างผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ชลประทานและผู้บริหารท้องถิ่นกับผู้นำชุมชน โดยผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ชลประทานและ

ผู้บริหารท้องถิ่นเห็นว่าได้ดำเนินการตามที่ได้ออกแบบและมีความสอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและฤดูกาล ซึ่งการดำเนินงานก่อสร้างมีช่วงที่มีความชำนาญประสบการณ์โดยตรงและจำนวนเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน แต่ด้วยข้อจำกัดที่ได้รับจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอต่อโครงการ ส่วนผู้นำชุมชนเห็นว่าการดำเนินงานก่อสร้างระบบคลองส่งน้ำไม่เป็นตามแบบที่กำหนดไว้ เป็นเหตุผลสำคัญหนึ่งที่ส่งผลให้การส่งน้ำไปยังพื้นที่เพาะปลูกได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการวิจัยของ **สำนักงาน กปร. (2561)** ที่ศึกษาเรื่อง การประเมินผลโครงการพัฒนาพื้นที่ห้วยลานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีความขัดข้องในเรื่องของระบบการส่งน้ำไปยังพื้นที่การเกษตรทำให้การส่งน้ำไปยังพื้นที่การเกษตรไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่จากเรื่องของการจัดสรรงบประมาณลงไปสนับสนุนการติดตามและรายงานผลการดำเนินงานมีความพอเหมาะสมควรกับโครงการ การติดตามและรายงานผลอย่างต่อเนื่องในทุกกิจกรรมมีวิธีการดำเนินการที่เป็นขั้นตอน เจ้าหน้าที่มีความพอเพียงและเหมาะสมกับการปฏิบัติงาน ส่งผลให้ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบข้อมูลความก้าวหน้าทุกช่วงของการดำเนินงานโครงการ และเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาตัดสินใจเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้การดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพดีขึ้น

4. ด้านผลผลิต ผลการประเมินพบว่าภาพรวมมีการเพิ่มขึ้นของแหล่งน้ำในพื้นที่ และแหล่งน้ำที่เพิ่มขึ้นยังเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภคทั้งฤดูฝนและฤดูแล้งตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ **พนามาศ ตรีวรรณกุล (2556)** ที่ศึกษาเรื่องโครงการประเมินผลโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 พบว่า ภายหลังจากมีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำประเภทสระเก็บน้ำและสามารถกักเก็บน้ำไว้ในพื้นที่ได้ตลอดทั้งปี เกษตรกรทั้งหมดใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรได้ตลอดฤดูฝนฤดูแล้ง และยังสามารถใช้ประโยชน์ในเรื่องการอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้น

5. ด้านผลกระทบ ผลการประเมินพบว่าภายหลังจากได้ดำเนินการก่อสร้างโครงการฝายน้ำถาวร (บ้านปันใต้) พร้อมระบบส่งน้ำแล้ว มีแหล่งเก็บกักน้ำและปริมาณน้ำเพิ่มขึ้น เกษตรกรสามารถทำการเกษตรกรรมทั้งฤดูฝนและฤดูแล้งได้เพิ่ม ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น สามารถสร้างรายได้และมีคุณภาพชีวิตที่เพิ่มขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สำนักงาน กปร. (2561)** ที่ศึกษาเรื่อง การประเมินผลโครงการพัฒนาพื้นที่ห้วยลานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผลสำเร็จด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนพิจารณาจากการประกอบอาชีพมีรายได้อัตราเพิ่มขึ้นของรายได้บุคคลเฉลี่ยในทุกปี โดยแหล่งที่มาของรายได้ส่วนใหญ่มาจากการรับจ้างนอกชุมชน และการเกษตรกรรมที่มีผลมาจากโครงการด้านการพัฒนาแหล่งน้ำซึ่งอ่างเก็บน้ำห้วยลานสามารถส่งน้ำเพื่อการเกษตรให้พื้นที่ 3,000 ไร่ ผลผลิตจากการทำนาเพิ่มขึ้นสามารถทำนาได้ถึง 2 ครั้งต่อปี และยังได้ใช้น้ำในการทำสวน ทำไร่ อุปโภคบริโภค และการปลูกผักสวนครัวด้วย อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการหลังมีโครงการยังขาดความต่อเนื่องด้านการบริหารจัดการขององค์กรและการดำเนินงานของโครงการ ดังนั้นควรหาแนวทางสร้างกระบวนการให้มีความต่อเนื่องในการบริหารจัดการองค์กรและการดำเนินงานของโครงการ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และคณะกรรมการใช้น้ำ

จากการวิจัยประเมินผลโครงการประเพณีฝายพร้อมระบบส่งน้ำครั้งนี้ พบว่าผลสำเร็จของโครงการมีสาเหตุจากหลาย ๆ ปัจจัยร่วมกัน เช่น การเกิดขึ้นของโครงการเป็นความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง ส่งผลให้ประชาชน ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทและร่วมกันอย่างจริงจัง และมีความต่อเนื่องตั้งแต่ระยะเริ่มต้นโครงการ ระหว่างดำเนินงานโครงการ และระยะภายหลังก่อโครงการ โดยประชาชนได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็นเสนอแนะ การกำหนดประเภทและการดำเนินงานของโครงการ เป็นต้น อันส่งผลให้ประชาชน ชุมชน และท้องถิ่นสามารถบรรเทาปัญหา

ความเดือนร้อนด้านน้ำได้ตามวัตถุประสงค์โครงการ และสามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านบริบท กรมชลประทานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีแนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำอย่างเป็นระบบ การแก้ไขปัญหาด้านแหล่งน้ำควรมีการศึกษาวางแผนพัฒนาแหล่งน้ำทั้งระบบลุ่มน้ำ ควรมีแผนแม่บทการพัฒนาแหล่งน้ำและแนวทางเลือกต่าง ๆ เพิ่มเติม โดยอาจจะมีการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อสร้างความมั่นคงและยั่งยืนของน้ำต้นทุน
2. ด้านปัจจัยนำเข้า กรมชลประทานควรมีแผนการจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมให้มีความเพียงพอ และมีความต่อเนื่องกับการดำเนินงานของโครงการ รวมถึงความเชื่อมโยงกับการดำเนินงานของหน่วยงานในการพัฒนาระดับพื้นที่
3. ด้านกระบวนการ กรมชลประทานควรมีกยุทธ์ที่เสริมสร้างให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตั้งแต่ขั้นตอนของการออกแบบลักษณะโครงการ เพื่อเสนอข้อคิดเห็นและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่อย่างแท้จริง อีกทั้งกรมชลประทานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียให้ครอบคลุมพื้นที่ และเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องทุกช่วงระยะของโครงการ โดยอาจจะกำหนดเป็นปฏิทินประชุมทุก 3 เดือน หรือประชุมทุก 6 เดือน รวมถึงกรมชลประทานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีแผนการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเพื่อการจัดการให้มีความเพียงพอและต่อเนื่อง ทั้งก่อนการก่อสร้าง ระหว่างการก่อสร้างและหลังการก่อสร้างโครงการ ประชาชนและหน่วยงานในพื้นที่ได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอและทั่วถึง ทั้งนี้ควรมีมาตรการติดตามและประเมินผลภายหลังมีการก่อสร้างโครงการเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานโครงการต่อไป
4. ด้านผลผลิต กรมชลประทาน และคณะกรรมการใช้น้ำฝายน้ำงาม ควรส่งเสริมสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำของโครงการให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมปลูกพืชจากประเภทที่ใช้น้ำมากเป็นการปลูกพืชใช้น้ำน้อยในช่วงฤดูแล้ง และมีผลผลิตที่สอดคล้องตามความต้องการของตลาด เพื่อลดปัญหาเรื่องน้ำต้นทุนที่มีอยู่อย่างจำกัด รวมถึง กรมชลประทาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพัฒนาแหล่งน้ำต้นทุนสำรองเพิ่มเติมโดยเฉพาะช่วงฤดูแล้ง และสามารถบริหารจัดการเชื่อมโยงกับโครงการฝายน้ำงามบ้านปันได้
5. ด้านผลกระทบ กรมชลประทาน หน่วยงานระดับจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการใช้น้ำ ควรมีข้อตกลงร่วมกันเพื่อหาแนวทางในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ และการดำเนินงานของโครงการให้เกิดความต่อเนื่องเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

เอกสารอ้างอิง (อ้างอิงท้ายเรื่องเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด)

- กรมชลประทาน. (2559). *คู่มือวิธีการปฏิบัติงานกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำ*. กรุงเทพมหานคร: กรมชลประทาน.
- จิราภรณ์ กลิ่นสุคนธ์, และมัจฉลีนท์ หอมสุวรรณ. (2561). การประเมินผลโครงการสร้างฝายเขาภูตร ของกลุ่มบริษัทโกลว์. *เอกสารประชุมวิชาการระดับนานาชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต*. 4 พฤษภาคม 2561. (อัดสำเนา)
- วีณา วารกุล, และดวงใจ พุทธวงศ์. (2558). การประเมินโครงการสร้างฝายชะลอน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหัวฝาย อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*. 04(02), 91-101

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2561). รายงานการประเมินผลโครงการพัฒนาพื้นที่ห้วยลานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.

สุธรรมมา จันทรา. (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำจากโครงการชลประทานแม่น้ำชี กรณีศึกษาโครงการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านกุดแซ่ จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 24(01), 72-83

พนามาศ ตริ์วรรณกุล, วิจารย์ วิชชุกิจ, เมตตา เขยสมบัติ, เสถียร แสงแก้วทิม. (2556). โครงการการประเมินผลโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

